

سلسله‌های تاریخ ایران
قیموریان

قیموریان

تاکستن، حیدر، دُران، راکسپورو
کومارف، گرونکه، گولومبک، منز

ترجمه و تدوین
دکتر یعقوب آرند

استاد دانشگاه تهران

انتشارات نولی

آژند، یعقوب، ۱۳۳۸ - . کردآورنده و مترجم.
تیموریان / تاکستن... او دیگران؛ ترجمه و
تدوین یعقوب آژند. - تهران: مولی، ۱۳۸۲.
دوازده، ۲۴۸ ص.

ISBN 964-5996-55-4

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا،
بالای عنوان: سلسله‌های تاریخ ایران:
تیموریان.
این کتاب تالیف تاکسن... (او دیگران) که توسط
نویسنده گردآوری و ترجمه شده است.
کتابنامه به‌صورت زیرنویس،
نمایه.

۱. ایران -- تاریخ -- تیموریان -- ۷۷۱ -
۹۱۱ ق. الف. تاکستن. ب. عنوان. ج. عنوان: سلسله‌های
تاریخ ایران: تیموریان.

۹۵۵/۰۶۶۱

DSR ۰۸۹/۲۴۵۹

۸۲-۱۱۷۲۲ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات مولی

تهران: خیابان انقلاب - چهارراه ابوریحان - شماره ۱۲۸۲
تلفن: ۶۴۰۹۲۴۳ - نمابر: ۶۹۴۶۴۲۹ - ص. پ. ۷۴۶ - ۱۳۱۴۵

شابک: ۴-۵۵-۵۹۹۶-۹۶۴

ISBN 964 - 5996 - 55 - 4

۱۲۰/۱
۸۴

تیموریان

تاکستن، حیدر، درال، راکسبورد و دیگران

ترجمه و تدوین: دکتر یعقوب آژند

چاپ اول: ۱۳۸۴ = ۱۴۲۶

تعداد: ۱۱۰۰ نسخه

لینوگرافی: تصویر

چاپخانه: ایران مصور

صحافی: امین

حروفچین و صفحه‌آرا: مریم محقق بنایی

نگاره روی جلد: استاد زینت‌السادات امامی

کلیه حقوق مربوط به این اثر محفوظ و متعلق به انتشارات مولی است

فهرست مطالب

سیمای کتاب

نه

درآمد: تاریخنگاری دوره تیموریان و ترکمانان (ی-آزند)

(۱۶-۳)

۳

۱- تاریخنگاری عمومی

۷

۲- تاریخنگاری سلسله‌ای

۱۴

۳- سفرنامه‌ها

بخش اول: برآمدن تیموریان (حیات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی)

(۷۶-۱۹)

۱۹

فصل اول: برآمدن تیمور (بناتریس منز)

۲۰

۱- زندگی تیمور

۲۴

۲- شیوه و اهداف یورش‌های تیمور

۲۶

۳- تشکیلات امپراتوری تیمور

۲۷

۴- روابط خارجی

۲۸

۵- هنرپروری و ادب دوستی تیمور

شش / تیموریان

۳۰	فصل دوم: جانشینان تیمور
۳۵	حکومت و تشکیلات
۴۰	فصل سوم: ادبیات (و.م. تاکستن)
۴۵	فصل چهارم: هنر و معماری (د.ج. راکسبورو)
۴۵	۱- نگارگری و کتاب آرایی
۵۲	۲- معماری (لیزا گولومبک)
۵۳	الف) بناهای سلطنتی تیموریان
۵۷	ب) بناهای شهری تیموریان
۵۹	ج) سبکهای معماری ایالتی
۶۳	۳- سفالگری
۶۷	۴- فلزکاری (لیندا کوماؤف)
۷۰	فصل پنجم: نظام پولی و مسکوکات (دارلی دُران)

بخش دوم: حکومت و دربار

(۷۹ - ۲۲۱)

۷۹	فصل اول: تشکیلات دربار در زمان تیموریان (مونیکا گرونکه)
۸۱	۱- ملازمان رکاب همایون
۸۶	۲- طوی ها و تفتن ها
۸۸	۳- حمایت و حیات فرهنگی
۹۴	فصل دوم: نظریه سلطنت در حکومت تیموریان (منصوره حیدر)
۹۴	۱- تأثیر ترکان در نظام حکومتی تیموریان
۹۶	۲- تأثیر توره (یاسا)
۹۹	۳- مفهوم سلطان

فهرست مطالب / هفت

- ۱۱۳ ۴- شیوه جانمایی
- ۱۱۴ ۵- عناوین خان
- ۱۱۵ ۶- رابطه دولت محوری
- ۱۱۷ ۷- نجبا و اشراف (نویانان)
- ۱۲۲ فصل سوم: تبدیل الوس چغتای از ایل به سپاه در زمان تیمور (بناتریس منز)
- ۱۲۴ ۱- الوس چغتای در میانه سده هشتم / چهاردهم
- ۱۳۲ ۲- سیاست قبیله‌ای و قدرت یابی تیمور
- ۱۴۵ ۳- تحکیم قدرت تیمور و دگرگونی الوس چغتای
- ۱۵۳ فصل چهارم: زمامداری و تفویض قدرت در قلمرو تیمور (بناتریس منز)
- ۱۷۷ فصل پنجم: فرهنگ دینی و هنرپروری تیموریان و مبانی اجتماعی - اقتصادی آن (ماریا سابلتی)
- ۱۸۰ ۱- نظام مالکیت سرورغال و رشد انواع معافیت مالی در سده نهم / پانزدهم
- ۱۹۵ ۲- نتایج رشد نظام معافیت‌های مالی
- ۲۰۵ ۳- لزوم رشد معافیت مالیاتی به منظور حمایت فرهنگی
- ۲۱۰ ۴- سیمای حامیان هنر دوره تیموریان
- ۲۲۰ ۵- نتیجه‌گیری

کتابشناسی

(۲۳۵ - ۲۲۲)

اعلام

(۲۴۸ - ۲۳۷)

۲۳۷

کسان

۲۴۵

مکان

به نام یگانه عالم

سیمای کتاب

تیمور بنابه تعبیری در سال ۷۳۶ هـ.، سالی که آخرین ایلخان مغولی ایران درگذشت، در شهر کش (شهر سبز) چشم به جهان گشود. پدر او از قبیله برلاس یکی از قبایل الوس جغتای در ماوراءالنهر بود و در میان افراد ایل احترام خاصی داشت. تیمور در ماوراءالنهر با شیوه زندگی صحراگردی برآمد و در جوانی به شکار و جنگاوری و تاخت و تاراج پرداخت و در نزدیکی از امرای الوس جغتای مهابی اسباب زور و قدرت شد. او توانست با اتحاد قبایل، سپاهی از جغتایان پدید آورد و حکومت سرزمین جغتای را که بنای آن دچار سستی و پستی شده بود، از نو زنده کند و یورش های ویران کن و بنیان کن خود را به ایران زمین، هند، آناتولی و سوریه شروع نماید. تیمور در این یورش ها جز تاختن رعیت و انداختن ثروت و مکنّت و تاراج خزاین شهرها و سرزمین ها به چیزی فکر نکرد و غالب عمر خود را بدین منوال به سر آورد. الگو و سرمشق او چنگیزخان بود؛ از این رو همچون وی درصدد حمله

به چین برآمد که در سال ۸۰۷هـ. در هفتاد و یک سالگی درگذشت و جسد او را در گورمیر سمرقند به خاک سپردند.

پس از تیمور نزاع خانگی بین فرزندان او بر سر قدرت در گرفت که سرانجام شاهرخ توانست بر ناملایمات فائق آید و مدت چهل و سه سال به خصوص در شرق ایران، در تختگاه خود هرات، به حکمرانی بپردازد. پس از مرگ شاهرخ، حکومت تیموری بین شاهزادگان دست به دست گشت تا اینکه سلطان حسین بایقرا توانست با پیروزی بر رقیبان، قدرت خود را در هرات تثبیت سازد و مدت قابل ملاحظه‌ای حکومت کند. با مرگ سلطان حسین بایقرا در سال ۹۱۱هـ. عمر دودمان تیموری به سرآمد؛ درحالی که یکی از بازماندگان آنها به نام ظهیرالدین محمد بابر به سوی هند رفت و دهلی را متصرف شد و حکومت گورکانیان هند (مغولان اعظم) را در این شبه قاره برپا کرد که تا سده هیجدهم ادامه یافت.

تیمور در یورش‌های خود به مناطق مختلف دو هدف را دنبال می‌کرد: غارت خزاین و اموال منقول مردم و تاراج پیشه‌وران و هنرمندان و صاحبان فکر و اندیشه و انتقال آنها به ماوراءالنهر. این دو هدف تیمور بعدها به بار نشست و محیط مساعد و بارآوری به وجود آورد و یکی از ادوار شکوفان هنر و معماری ایران را که ویژگی بین‌المللی داشت پدیدار کرد. ظهور و بروز مکتب هنری هرات در دو مرحله تاریخی حاصل این دوران بود.

ارزیابیها و تحقیقات تاریخی دوره تیموری، امروزه با تبعات چند تن از ایران‌شناسان، ابعاد و معیارهای جدیدی پیدا کرده و سنت پژوهشی این بخش از تاریخ ایران را دگرگون ساخته است. بثاتریس فوربزمنز (B.F. Manz) و اواماریا سابتلنی (E.M. Subtelny) دو ایران‌شناس کوشا در این زمینه هستند که تاکنون مقالات ارزنده‌ای راجع به دوره متقدم و متأخر تیموری نوشته‌اند. منز

مقدمه مترجم / یازده

تحقیقات خود را در دوره نخستین و سابتلنی مطالعات خود را در دوره پسین تیموری متمرکز کرده‌اند. این دو تن با پژوهش‌های خود ناروشنی‌های تاریخ دوره تیموری را زدوده و شفافیتی در موضوعات تاریخی این دوره برانگیخته‌اند. کتاب حاضر درکنار بعضی از تحقیقات دیگر، حاصل مطالعات و پژوهش‌های این دو تن هستند.

کتاب کلاً از دو بخش و یک درآمد سامان یافته و بخش درآمد آن که شامل تاریخنگاری این دوره است به وسیله مترجم نگارش یافته است. بخش اول کتاب که در پنج فصل تدوین شده کلاً برگرفته از دانشنامه اسلام جلد دهم است. در این بخش مقولات مربوط به تاریخ سیاسی - نظامی تیموریان، هنر و ادبیات و ناحدودی نظام پولی آنها آمده است. بخش دوم کتاب نیز در بردارنده پنج فصل است که از منابع گوناگون انتخاب و ترجمه و تدوین شده‌اند. تحقیق منصوره حیدر محقق هندی از مجله Central Asian Journal، جلد II، شماره ۳ (۱۹۷۶) و جستارهای منز از مجله یاد شده، جلد XX، شماره ۳ (۱۹۷۶) و جستار سابتلنی هم از مجله JIMES ج XX (۱۹۸۸) انتخاب و ترجمه شده است. این کتاب که مجموعه درهم تافته‌ای از پژوهش‌های گوناگون درباره ظهور و شکوفایی و فرومردگی سلسله تیموری است، تلاشی است در حد اجمال از برای شناسایی این بخش از تاریخ کشورمان و برآوردن نیازهای اهل تاریخ. چشم آن داریم که این کتاب در روشن‌سازی گوشه‌هایی از تاریخ این سلسله و بهبود بخشی مطالعات تاریخی این دوره سرمشقی درخور باشد.

ی-آژند

پائیز ۱۳۸۰